

Jeskó József

Merre fordul az Egyesült Királyság?

A múlt csütörtöki brit parlamenti választások eredménye sok szempontból megfelel az előzetesen jövendölt „történelmi” jelzőnek. Már maga a kampány is számos újdonságot hozott, amelyek felülírták az eddigi szokásjogot. A miniszterelnök-jelöltek televíziós vitái ([1](#), [2](#), [3](#)) a médiapolitizálás, a perszonalizáció új dimenzióját nyitották meg a szigetországban, próbára téve ugyanakkor a három pártvezér szakpolitikai felkészültségét is. A történelmi jelentőséghez emellett hozzájárult az is, hogy a baloldal ehhez mérhető vereséget utoljára 1931-ben, majdnem nyolcvan évvel ezelőtt szenvedett el. A konzervatívok megnyerték ugyan a választásokat, de abszolút többséget nem sikerült szerezniük. A többségi kormány létrehozása érdekében meg kell próbálniuk megegyezni a liberálisokkal, akik úgy emelkedhetnek kormányzati erővé, hogy eredményeik nem csupán az előzetes várakozásoktól, hanem – a mandátumszámot tekintve – az öt évvel ezelőtti eredményektől is elmaradnak. A két ellenzéki párt közötti tárgyalások kezdetben a tory–liberális együttműködés felé mutattak, az egyeztetések kimenetelét azonban kérdésessé tette Gordon Brown hétfői bejelentése, miszerint a munkáspárti-liberális koalíció érdekében hajlandó lemondani a kormány vezetéséről.

A számok tükrében

Az alsóházi erőviszonyokat tekintve valóban történelmi léptékű átrendeződésről beszélhetünk, ugyanakkor a szavazatok konkrét számában jóval kisebb a változás. Ennek oka a sajátos angol választási rendszerben keresendő, amely nem ismer területi vagy országos listákat, csupán az egyéni választókerületekben zajlik a

verseny, a mandátumot pedig az kapja, aki akár csak egyetlen szavazattal is megelőzi ellenfeleit. Jól érzékelteti e módszer logikáját egy példa: amennyiben idehaza is a brit választási szisztéma szerint voksolnánk, a következő négy évben egyetlen MSZP-s honatyától eltekintve kizárólag a Fidesz–KDNP képviselői ülnének a parlamentben.

David Cameron pártja kereken száz választókörzetben volt képes nyerni 2005-höz képest úgy, hogy mindössze 3-at veszett, így összességében 306 egyéni mandátumhoz jutott. A Munkáspárt óriásit bukott, képviselőinek száma 91-el csökkent, miközben a liberális demokraták is 5 helyet vesztek. Azonban, ha a szavazatok számát vizsgáljuk, kiderül: ez a földcsuszamlásszerű változás nem azt jelenti, hogy alapvetően átalakultak volna a brit társadalom politikai preferenciái, vagy az ország választási térképe.

Párt	Mandátum	Elyert szavazókör	Elvesztett szavazókör	Változás	Összes szavazat	Szavazat - arány (százalék)	Változás (százalék-pont)
Konzervatív Párt	306	100	3	+97	10,706,647	36.1	+3.8
Munkáspárt	258	3	94	-91	8,604,358	29.0	-6.2
Liberális Demokraták	57	8	13	-5	6,827,938	23.0	+1.0
Demokratikus Uniópárt	8	0	1	-1	168,216	0.6	-0.3
Skót Nemzeti Párt	6	0	0	0	491,386	1.7	+0.1
Sinn Fein	5	0	0	0	171,942	0.6	-0.1
Plaid Cymru	3	1	0	+1	165,394	0.6	-0.1
Szociáldem. Munkáspárt	3	0	0	0	110,97	0.4	-0.1
Zöldek	1	1	0	+1	285,616	1.0	-0.1
Alliance	1	1	0	+1	42,762	0.1	+0.0

A táblázatból is világosan látszik a brit szavazótáborok viszonylagos stabilitása, illetve a választási rendszer győztest segítő logikája. A Munkáspárt 2005-ös szavazóinak 18%-át veszlette el, ez más választási rendszer esetén önmagában

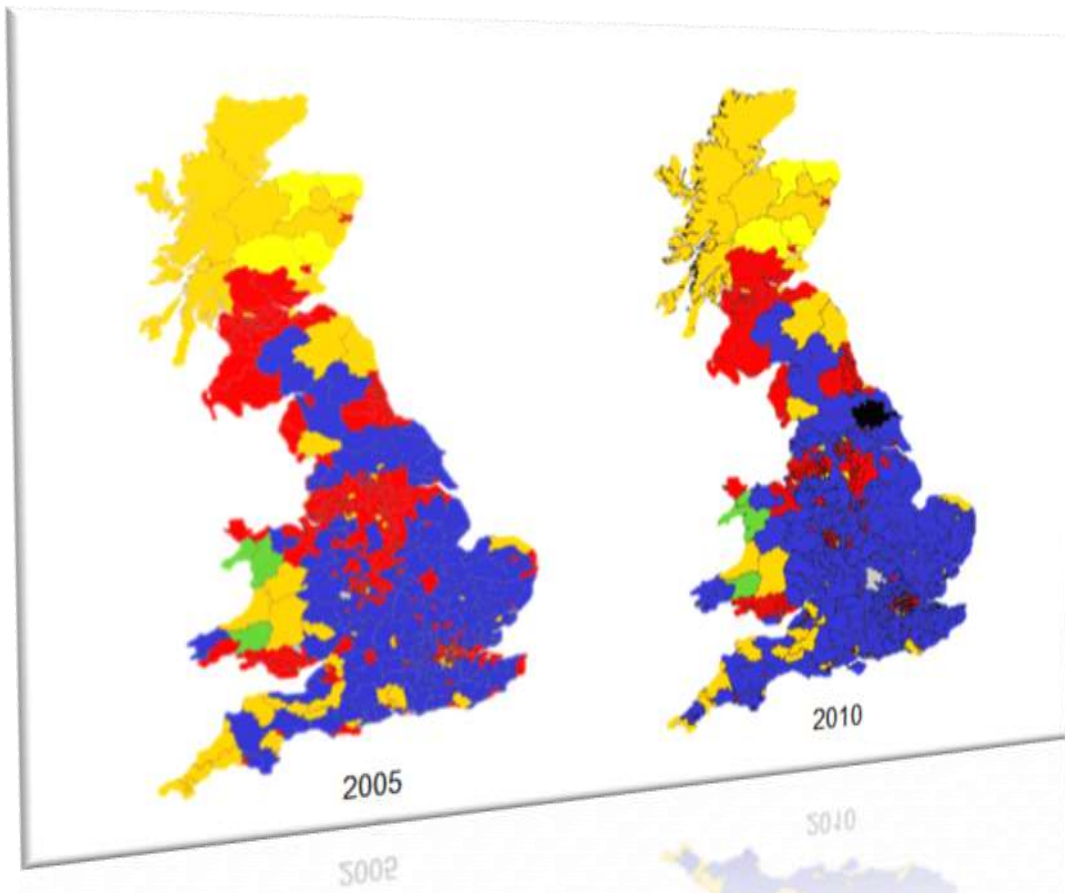
talán nem is lenne olyan súlyos kudarc. Különösen nem mondható katasztrofálisnak, ha összehasonlítjuk például a magyar baloldali testvérpárt, az MSZP vereségével, amely bázisának 42%-át veszítette el az utóbbi négy évben. Csakhogy az angol konzervatívok alig 4 százalékponttal magasabb szavazataránya így is 97 képviselői hellyel többet jelent 2005-höz képest. A számokból emellett kitűnik az is, hogy, bár a liberálisok némileg tovább bővítették támogatóik körét, mégis 5-tel kevesebb mandátumuk lesz majd a következő ciklusban.

A többségi elvű választási rendszer alapjaiban határozza meg a szigetország szavazóinak gondolkodásmódját. Az például, hogy nem került az Alsóház közelébe sem a Brit Nemzeti Párt, inkább azt bizonyítja, hogy az angol választópolgárok tisztában vannak a kis pártok teljes esélytelenségével, mint azt, hogy ilyen mélyen elítélnék a szélsőséges idegenellenességet.

A térképre pillantva látszik, hogy a pirossal jelölt Munkáspárt elsősorban Közép-Angliában veszített látványosan sok körzetet, ahol számos hagyományos baloldali iparváros (Manchester, Leeds, Birmingham) található. Ennek ellenére a magyarhoz, vagy a más kelet-európai átrendeződéshez hasonló mértékű változásról nem beszélhetünk.

Az eredmények háttere

A Munkáspárt veresége nemcsak a közel másfél évtizedes baloldali éra végét jelenti az Egyesült Királyságban, hanem a Labour útkeresésének kudarcát is. A Tony Blair és Antony Giddens nevével fémjelzett harmadikutas politika az évtized második felére kifulladt. Blair távozása után Gordon Brown valóban nehéz örökséget vett át, eleinte próbálkozott ugyan a hagyományos szociáldemokrácia értékeinek újbóli megerősítésével, ám később a gazdasági krízis begyűrésével egyre inkább mint sikeres válságkezelő, illetve mint a [megosztott baloldal egyesítője kívánt fellépni](#).

Brown távozása után a leendő munkáspárti vezetőnek nemcsak a pártban a „blairisták” és a „brownisták” között meglévő személyi ellentétekkel, hanem a baloldali gondolkodás – [európai trendekbe illeszkedő](#) – válságával is szembe kell néznie. A szigetországi fordulat után a kontinens meghatározó országainak többségében – igaz rendkívül változatos előjelű – konzervatív pártok irányítják a kormányzatot, ami azt mutatja, hogy egyelőre nincs meg a csodaszer a baloldali megújulásra. Ugyanakkor a brit választások eredménye azt is bizonyítja, hogy egyáltalán nincs eltűnőben a hagyományos baloldal: a liberális-, zöld-, vagy szélsőjobboldali kihívók egyelőre még csak megközelítették, de nem előzték meg Európa szociáldemokrata pártjait.

A konzervatívok esetében felemás a kép, kétségkívül megnyerték a voksolást, ám az egyedüli kormányalakítás esélye nélkül kissé keserű a siker. David Cameron pártja az utóbbi években szinte végig magabiztosan vezette a közvélemény-kutatásokat, a

fiatal pártvezér sikeresen formálta át jobboldali párt arculatát egy barátságosabb, szociálisan érzékenyebb politikai erő képére, amely a változás frissességét kínálja. [Új programjukkal](#) képesek voltak hátszáguk megújítására, olyan értékeket beemelni a jobboldali gondolkodásba, mint a környezetvédelem, a szociális érzékenység, vagy a meleg jogai. Cameron ugyanakkor az ígéretés helyett őszintén feltárta, kormányra kerülve nincs lehetőség jóléti ígéretek teljesítésére, sokkal inkább szigorú fiskális politikára és kemény intézkedésekre számíthatnak a választók.

A konzervatívok helyzetét nehezítette, hogy a képviselői költségtérítési botrány a jobboldalt is érintette, némileg megtépázva annak hitelességét. Ráadásul az év elejére a Brown-kormány a válságkezelés területén is képes volt felmutatni eredményeket, így a februári közvélemény-kutatási adatok már azt mutatták: elfogyott a konzervatívok előnye. Bár a választásokra – [nem utolsó sorban Brown szerencsétlen megnyilvánulásai miatt](#) – sikerült visszakapaszkodniuk, az elsőprő győzelem elmaradt.

A liberálisok ugyanakkor úgy kerültek a királycsináló szerepébe, hogy – bár némileg többen szavaztak rájuk, mint öt évvel ezelőtt – a szerzett mandátumok számát tekintve eredményeik elmaradtak a várakozásoktól. A Nick Clegg vezette politikai erő hosszú évek óta következetes liberális politikát folytatott, amellyel alternatívát kívántak nyújtani a két naggyal szemben. Ennek legfontosabb elemei a liberalizmus [egyfajta populáris értelmezéséből fakadnak](#). A brit liberálisok átalakítanák a westminsteri választási rendszert, az Egyesült Királyság EU-hoz fűződő viszonyát, írott alkotmányt adnának az országnak, vagyis számos olyan elemet jelenítenek meg, amely alapvetően átalakítaná a brit politikai rendszert. Ráadásul Clegg remekül használta ki, hogy ebben az évben először a televízió nyilvánossága előtt képviselhette pártjának elképzeléseit. Az első vitát egyértelműen ő nyerte meg, a második és a harmadik alkalommal azonban ellenfeleinek sikerült megtalálni, mind Clegg, mind a liberális demokraták programjának gyengeségeit. A választás napján

aztán bebizonyosodott: egy dolog a közvélemény-kutatásokon elért szép eredmény, és egy másik a voksolás. A brit választópolgárok továbbra is jórészt megszokott pártjaik mellett döntöttek, a liberálisokat viszont vigasztalhatja, hogy az esetleges koalíciós tárgyalások során esély kínálkozhat egy-egy programpontjuk legalább részleges megvalósítására.

Konzervatív–liberális koalíció jöhet

A brit politikai rendszerben a kormánykoalíció meglehetősen ritka, hiszen a „győztes mindent visz” elve alapján szinte minden esetben megszerzi egy párt az alsóházi helyek abszolút többségét. Nem véletlenül van külön kifejezés erre a szigetországban: „hung parliament”, amely tulajdonképpen „függő parlamentként” fordítható és eddig mindössze egyszer, 1974-ben volt rá példa. Ráadásul a szokásjog azt diktálja, hogy amennyiben nincs egyértelmű győztes, úgy az uralkodó a hivatalban lévő kormányfőt kéri meg munkájának folytatására. A liberálisokkal történő összefogás azonban nehezen volt elképzelhető Brown lemondása előtt, hiszen a változás ígéretével kampányoló Clegg számára komoly hitelességi problémát okozott volna a regnáló miniszterelnök hivatalban tartása.

	Konzervatív	Liberális
Választási reform	A jelenlegi választási rendszer fenntartása	STV – szabadlistás választási rendszer bevezetése
Alkotmány kérdése	A jelenlegi alkotmányos rendszer védelme, devolúció-ellenesség	Alkotmányos reform, devolúció-pártiság
Bevándorlás	A bevándorlás korlátozása az 1990-es évek szintjére	A régiós munkaerő-szükségletre frekvenciátó bevándorlás
Afganisztán	A katonai akciók támogatása	A katonák hazahozatala a következő választásokig
Európai Unió	A Lisszaboni Szerződés ellenzése	Erőteljesebb kötődés az Unióhoz
Energiapolitika	A nukleáris energia elfogadása	Az atomerőművek elutasítása

A konzervatív–liberális koalícióra egészen hétfő estig jóval nagyobb esély mutatkozott. A szövetségessé váláshoz azonban a két legnagyobb ellenzéki pártnak olyan kérdésekben kellene megállapodnia, amelyekben korábban homlokegyenest eltérő nézeteket fogalmaztak meg. Clegg nincs egyszerű helyzetben, amit a legjobban talán az mutat, hogy nem sokkal a választások után már körülbelül ezer támogatója gyűlt össze a pártszékháznál választójogi- és alkotmányos reformot [követelve](#). Nehéz lenne egyszerre megfelelni nekik és az esetleges konzervatív partnereknek – ráadásul úgy, hogy közben az ország szempontjából rendkívül fontos stabil kormányzást is képes legyen fenntartani.

Egyéb ügyekben ugyanakkor – mint például a gazdaságpolitika vagy az egészségügy terén – nincsenek olyan mély törésvonalak, amelyek áthidalása komoly gondot okozhatna a két – gazdaságpolitikailag – jobboldali erőnek a koalíciós tárgyalások során. Mindenesetre a felek részéről a kölcsönös együttműködési szándék kifejezése [megtörtént](#), ráadásul a közvélemény-kutatások is azt mutatják, hogy a [többség támogatna egy konzervatív–liberális együttműködést](#). Annak mikéntje azonban egyelőre kérdéses: a közös koalíciós kormányzástól a külső támogatásig bármi lehetséges. Azt sem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk, hogy az eddigi egyetlen alkalommal, amikor az ország békeidőben koalíciós kormányzásra kényszerült, az mindössze egy évig volt működőképes, majd új választásokat kellett kiírni.

Bizonytalan jövő

Egyelőre tehát nem hozott döntést a választás az Egyesül Királyságban, bár a választói akarat – amelyet azóta [rögtönzött közvélemény-kutatások is](#) megerősítettek – inkább a 13 éves baloldali kormányzás végét látszik preferálni. Az eredmények erősíteni látszanak azt a nézetet is, hogy brit választási rendszer akkor képes zökkenőmentes működésre, ha van egyértelmű győztes, amennyiben nincs

ilyen, a szigetországnak hozzá kell szoknia a koalíciós kormányzás intézményéhez. Nagy a bizonytalanság azzal kapcsolatban, hogy merre fordul az ország a választások után, hiszen a két partner számos kül- és belpolitikai kérdésben teljesen eltérő álláspontot képvisel, valamilyen kompromisszumra azonban szükség lesz, hiszen az instabil világgazdasági helyzetben kockázatos elhúzódó politikai válságot előidézni.